

Ministerie van Financiën

> Retouradres Postbus 20201 2500 EE Den Haag

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500EA Den Haag

Directie Financiële Markten

Korte Voorhout 7
2511 CW Den Haag
Postbus 20201
2500 EE Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Ons kenmerk

2017-0000100745

Uw brief (kenmerk)

2017Z06469 en 2017Z06543

Datum 12 juni 2017

Betreft Beantwoording Kamervragen Nijboer (PvdA), van Dijck en Kops (beiden PVV) over de uitzending van Radar over te hoog berekende boeterente

Geachte voorzitter,

Bijgaand treft u, mede namens de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de antwoorden aan op de vragen van het lid Nijboer (PvdA) over de uitzending van Radar over te hoog berekende boeterente die zijn ingezonden op 17 mei 2017 (kenmerk 2017Z06469).

De vragen van de leden Tony van Dijck en Kops (beiden PVV) die in aanvulling op de vragen van het lid Nijboer zijn gesteld, worden hierbij ook beantwoord (kenmerk 2017Z06543).

Hoogachtend,

de minister van Financiën,

J.R.V.A. Dijsselbloem

Vragen van het lid Nijboer (PvdA) aan de minister van Financiën over de uitzending van Radar over te hoog berekende boeterente (ingezonden 17 mei 2017).

Directie Financiële Markten

Ons kenmerk
2017-0000100745

Vraag 1:

Bent u bekend met de uitzending van Radar van 15 mei 2017 over de te hoge boeterente die banken rekenen bij het oversluiten van een hypotheek? 1)

Antwoord vraag 1:

Ja.

Vraag 2:

Klopt het dat alle banken hebben beloofd om de uitgangspunten van de Autoriteit Financiële Markten (AFM) per 14 juli 2016 toe te passen?

Antwoord vraag 2:

Op 14 juli 2016 is de Mortgage Credit Directive (MCD) geïmplementeerd in Nederlandse wetgeving. Hierin zijn regels geïntroduceerd over de kosten bij vervroegde aflossing op een hypotheek. Zo is onder andere bepaald dat kredietaanbieders voor vervroegde aflossing van het hypothecair krediet geen vergoeding mogen vragen die hoger is dan het financiële nadeel dat de aanbieder hierdoor lijdt. Deze regels zijn vastgelegd in het Besluit Gedragstoezicht Financiële Ondernemingen (BGfo) en het Burgerlijk Wetboek (BW).

De nieuwe regels zijn sinds 14 juli 2016 bij de kredietaanbieders bekend. Hoe het financiële nadeel moet worden gedefinieerd en welke kosten als financieel nadeel mogen worden aangemerkt, wordt echter niet in de Europese richtlijn toegelicht. Hier is dus ruimte voor interpretatie. De Autoriteit Financiële Markten (AFM) heeft vervolgens middels een leidraad op 20 maart 2017 richting gegeven aan de wijze waarop het financieel nadeel bij vervroegde aflossing op adequate wijze door de kredietverstrekkers kan worden berekend.

Zoals eerder is aangegeven in de beantwoording van Kamervragen van het lid Nijboer¹ hebben de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) en het Verbond van Verzekeraars namens hun leden toegezegd de leidraad te zullen volgen. Sinds de publicatie van de leidraad van de AFM op 20 maart 2017 zijn de kredietverstrekkers bezig de nieuwe berekeningswijze in hun IT-systemen te verwerken. Dit vergt enige tijd waardoor het mogelijk is dat op dit moment nog niet alle berekeningen voldoen aan de leidraad.

De banken en verzekeraars hebben, bij monde van NVB en het Verbond van Verzekeraars, eveneens toegezegd alle klanten te zullen compenseren die sinds 14 juli 2016 op grond van de nieuwe regels en de leidraad van de AFM een te hoge vergoeding hebben betaald.

Vraag 3:

De meeste fouten worden gemaakt bij spaarhypotheken; wat zegt de AFM-leidraad over het berekenen van boeterente bij spaarhypotheken? Klopt het dat de aflossing als gevolg van het spaardeel van de hypotheek niet meetelt voor de berekening van de boeterente? Hoe kan het dat er zo weinig banken zijn die deze

¹ Vergaderjaar 2016-2017 Aangangsnummer 1702

regels goed toepassen? Hoe rijmt dat met de belofte van de banken om de uitgangspunten van de AFM per 14 juli 2016 toe te passen?

Directie Financiële Markten

Ons kenmerk
2017-0000100745

Vraag 4:

Kloppen de cijfervoorbeelden die Radar gebruikt in de uitzending? Wat vindt u ervan dat consumenten voor duizenden euro's worden benadeeld, terwijl de onderzoekers geen voorbeelden konden vinden van gevallen waarin de consument werd bevoordeeld ten opzichte van de AFM-regels?

Antwoord vragen 3 en 4:

In de leidraad van de AFM worden vier uitgangspunten geformuleerd op basis waarvan kredietverstrekkers de vergoeding bij vervroegde aflossing kunnen berekenen. In deze uitgangspunten is ook bepaald dat het opgebouwde spaardeel van de hypotheek in mindering moet worden gebracht op de hypotheekschuld voordat de vergoeding voor vervroegde aflossing wordt berekend. Met andere woorden, er moet worden uitgegaan van de 'netto hypotheek' (hypotheekschuld minus het opgebouwde kapitaal in de spaarhypotheek) bij de berekening van de te betalen vergoeding.

Het onderzoek van de Consumentenbond dat in de uitzending van Radar van 15 mei jl. werd aangehaald, richtte zich op de vraag welke boeteregeling de kredietverstrekkers hanteerden vóór de implementatie van de hypotheekrichtlijn (14 juli 2016). Uit dit onderzoek bleek dat kredietverstrekkers verschillende methodes hanteerden om de vergoeding bij vervroegde aflossing te berekenen. De regels van de hypotheekrichtlijn en de leidraad van de AFM waren vóór 14 juli 2016 echter nog niet van kracht.

Een tweede onderzoek dat in de Radaruitzending werd besproken is uitgevoerd door de online hypotheekadviseur Ikbenfrits. Ikbenfrits heeft ongeveer 200 daadwerkelijk betaalde vergoedingen (aflosnota's) nagerekend. Het is hierbij belangrijk te benadrukken dat de Consumentenbond en ikbenfrits.nl niet hebben onderzocht of kredietverstrekkers zich inmiddels houden aan de leidraad die de AFM op 20 maart jl. heeft gepubliceerd. Deze indruk werd helaas wel gewekt in de uitzending van Radar. Dat de berekeningsystematiek die kredietverstrekkers hanteerden vóór de publicatie van de leidraad van de AFM niet volledig in lijn was met de leidraad van de AFM wekt geen verbazing.

Het is nu vooral belangrijk dat kredietverstrekkers hun werkwijze voortvarend aanpassen en alle klanten met terugwerkende kracht worden gecompenseerd die na 14 juli 2016 op grond van de nieuwe regels en de leidraad van de AFM een te hoge vergoeding hebben betaald. De NVB en het Verbond van Verzekeraars hebben dit toegezegd en zullen deze klanten proactief benaderen en compenseren.

De AFM zal in het vierde kwartaal van dit jaar onderzoeken of kredietverstrekkers zich inderdaad houden aan de nieuwe normen. De AFM kan handhavend optreden als aanbieders de wet overtreden.

Vraag 5:

Passen de banken met opzet niet de juiste regels toe, gezien het grote aantal fouten? Hoe verklaart u fouten die al in een oogopslag duidelijk zijn, zoals de

gehanteerde negatieve vergelijkingsrente die werd gehanteerd door BNP Paribas?

Directie Financiële Markten

Antwoord vraag 5:

Zoals hierboven is aangegeven hebben alle kredietverstrekkers zich gecommitteerd aan de nieuwe regels en de leidraad van de AFM en zullen klanten met terugwerkende kracht tot 14 juli 2016 worden gecompenseerd. Ik verwacht daarnaast van de kredietverstrekkers dat zij nu alles in het werk stellen om zo snel als mogelijk ook de uitgangspunten van de leidraad in hun IT-systemen te verwerken zodat klanten een juiste aflossingsnota ontvangen en niet later nog gecompenseerd hoeven te worden. Mocht uit het AFM onderzoek naar de naleving van de leidraad blijken dat aanbieders de regels niet juist toepassen, dan kan de AFM handhavend optreden.

Ons kenmerk
2017-0000100745

BNP Paribas heeft naar aanleiding van de uitzending aangegeven geen negatieve interbancaire rente als vergelijkingsrente te hanteren bij het berekenen van de vergoeding voor vervroegde aflossing. Deze conclusie werd getrokken in het onderzoek nadat BNP Paribas abusievelijk foutieve informatie had aangeleverd. Deze fout is inmiddels ook in het onderzoek van de Consumentenbond gecorrigeerd.

Vraag 6:

Klopt het dat geen enkele bank voldoende gegevens met de klant deelt, zodat die klant zelf kan narekenen of een juiste boeterente is berekend? Bent u bereid om duidelijk vast te leggen welke gegevens met klanten moeten worden gedeeld, waaronder in ieder geval de zeven gegevens die Radar noemt die essentieel zijn om een juiste rente te berekenen? Waarom is er geen enkele bank die deze gegevens netjes uit zichzelf met de klant heeft gedeeld? Hoe verhoudt zich dit tot de mededeling van banken, die stelden dat klanten niets hoeven te doen en dat eventuele vergoedingen automatisch worden uitbetaald? Op welke manier kunnen klanten controleren of hun restitutie wél correct berekend was?

Antwoord vraag 6:

Op grond van het Bgfo (artikel 81c) zijn aanbieders verplicht een berekening van de te betalen vergoeding voor het vervroegd aflossen en de bij de berekening gehanteerde hypothesen aan de consument te verstrekken wanneer de consument voornemens is vervroegd af te lossen.

Ik heb op dit moment geen inzicht in de gegevens die de verschillende kredietverstrekkers aan hun klanten verstrekken wanneer zij een vergoeding bij vervroegde aflossing moeten in rekening brengen. De informatieverstrekking richting de consument is een van de onderwerpen die de AFM nader zal onderzoeken in het onderzoek dat in het vierde kwartaal van dit jaar zal worden uitgevoerd. Mocht hieruit blijken dat het voor klanten niet inzichtelijk is op welke wijze de vergoeding of de compensatie is berekend, dan zullen vervolgstappen worden overwogen.

Vraag 7:

Wat gaat u doen om ervoor te zorgen dat de banken, zonder uitzondering, gaan voldoen aan de AFM-leidraad? De AFM zou erop toezien dat de leidraad per 14 juli 2016 zou worden toegepast; welke stappen kan en zal de AFM nemen nu duidelijk is dat geen enkele bank de gehele leidraad correct heeft toegepast?

Antwoord vraag 7:

De kredietverstrekkers hebben zich gecommitteerd aan de leidraad van de AFM en ik heb geen aanleiding om hier op dit moment aan te twijfelen.

Ons kenmerk
2017-0000100745

De AFM zal in het vierde kwartaal van dit jaar de naleving van de leidraad onderzoeken. Mocht uit dit onderzoek blijken dat er partijen zijn die zich niet aan de regels houden, dan kunnen er handhavende maatregelen worden genomen.

Vraag 8:

Klopt het dat banken door de al dan niet bewust te hoge berekening van boeterentes jaarlijks 250 miljoen extra winst maken? Deelt u de mening dat dit zelfverrijking is ten koste van minder deskundige klanten?

Antwoord vraag 8:

De suggestie dat banken jaarlijks €250 miljoen teveel in rekening brengen bij klanten laat ik voor rekening van Ikbenfrits. Dit bedrag wordt genoemd op de website van de claimstichting die Ikbenfrits heeft opgericht, maar wordt verder niet onderbouwd.

Vraag 9:

Wat vindt u ervan dat banken in gevallen waarbij de berekening van de boeterente gunstiger uitviel dan de AFM-leidraad, de berekening hebben aangepast conform de leidraad zodat consumenten in die gevallen juist meer boeterente moeten betalen? Is dit juridisch toegestaan, in het bijzonder in het geval van bestaande hypotheek? Klopt het dat de AFM-leidraad minimumeisen bevat, en dat banken gunstigere berekeningen aan de klant mogen bieden? Wat vindt u van het gedrag van banken, waarbij zij vrijwel altijd kiezen voor de minimumregels, in plaats van het belang van klanten in ogenschouw te nemen?

Antwoord vraag 9:

Sommige kredietaanbieders hebben in het onderzoek van de Consumentenbond aangekondigd dat het volgen van de leidraad in sommige gevallen betekent dat de berekening van de vergoeding op punten nadeliger voor de klant uitvalt. Die aanbieders kiezen er toch voor om de leidraad te hanteren, omdat niet met zekerheid te zeggen is dat de oude systematiek in alle gevallen bij die specifieke aanbieder in het voordeel van de klant werkt. Om discussies over mogelijke verschillen in de verschillende methodes te voorkomen, kiezen deze kredietaanbieders ervoor de leidraad 1-op-1 te implementeren.

De leidraad van de AFM geeft enkele uitgangspunten op grond waarvan het financieel nadeel bij vervroegde aflossing op adequate wijze door de kredietverstrekkers kan worden berekend. Kredietverstrekkers kunnen in het voordeel van de klant van deze uitgangspunten afwijken. Ook kunnen kredietaanbieders een andere systematiek hanteren, zolang de vergoeding het financieel nadeel niet overschrijdt.

Vraag 10:

In de uitzending wordt gesteld dat de boeterente volgens de wettelijke regels ook vóór 14 juli 2016 verkeerd berekend werd, en dat dit civielrechtelijke schadevergoeding mogelijk maakt; hoe beoordeelt u deze stelling?

Antwoord vraag 10:

Zoals ik eerder heb aangegeven, vallen vervroegde aflossingen van vóór 14 juli 2016 niet onder de reikwijdte van de implementatie van de MCD in het BGfo en het BW of de leidraad van de AFM. Indien een consument van mening is dat er indertijd teveel vergoeding in rekening is gebracht, zal dit door het Kifid of de rechter moeten worden getoetst aan de hand van de hypotheekvoorwaarden, de gedragscode hypothecaire financieringen (GHF) en de toen geldende wettelijke bepalingen uit onder meer het Bgfo en het Burgerlijk Wetboek (BW).

1) Radar 15 mei 2017: <https://radar.avrotros.nl/uitzendingen/gemist/15-05-2017/boeterente-door-alle-banken-verkeerd-berekend/>

Vragen van de leden Tony van Dijck en Kops (beiden PVV) aan de ministers van Financiën en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over het bericht "Banken rekenen nog steeds te veel boeterente bij hypotheek" (ingezonden 18 mei 2017)

Directie Financiële Markten

Ons kenmerk
2017-0000100745

Vraag 1:

Bent u bekend met het bericht "Banken rekenen nog steeds te veel boeterente bij hypotheek"? 1)

Antwoord vraag 1:

Ja.

Vraag 2:

Deelt u de mening dat het onacceptabel is dat banken nog steeds teveel boeterente berekenen? Zo ja, hoe typeert u de handelswijze van de banken?

Antwoord vraag 2:

Sinds de publicatie van de leidraad van de AFM op 20 maart 2017 zijn de kredietverstrekkers bezig de nieuwe berekeningswijze in hun IT-systemen te verwerken. Dit kan enige tijd vergen waardoor het mogelijk is dat op dit moment nog niet alle berekeningen voldoen aan de leidraad.

Ik vind het belangrijk dat alle klanten met terugwerkende kracht worden gecompenseerd die na 14 juli 2016 op grond van de nieuwe regels en de leidraad van de AFM een te hoge vergoeding hebben betaald. De NVB en het Verbond van Verzekeraars hebben namens hun leden aangegeven dit proactief te zullen doen en alle klanten tot 14 juli 2016 te zullen compenseren.

Vraag 3:

Wat is de omvang van het probleem? Hoeveel mensen hebben bij het oversluiten van hun hypotheek te veel boeterente betaald? Hoe zijn/worden deze mensen gecompenseerd?

Antwoord vraag 3:

Consumenten die sinds 14 juli 2016 vervroegd hebben afgelost op hun hypotheek, of hun hypotheek hebben overgesloten, hebben mogelijk een te hoge vergoeding betaald aan hun kredietverstrekker. Er zijn geen gedetailleerde cijfers over het aantal consumenten dat sinds 14 juli zijn hypotheek (gedeeltelijk) heeft afgelost of zijn hypotheek heeft overgesloten.

Kredietverstrekkers hebben aangegeven alle klanten die op grond van de nieuwe regels en de leidraad van de AFM teveel hebben betaald proactief te zullen benaderen en met terugwerkende kracht te zullen compenseren.

Vraag 4:

Hoeveel mensen durven hun hypotheek niet over te sluiten uit angst voor de hoge boeterente?

Antwoord vraag 4:

Veel consumenten kiezen ervoor om hun bestaande hypotheekovereenkomst open te breken om te kunnen profiteren van de lage rente. Ik heb geen cijfers over het

aantal consumenten dat hiervan afziet omdat de boeterente te hoog is.

Directie Financiële Markten

Vraag 5:

Hoe heeft het kunnen gebeuren dat, ondanks de leidraad van de Autoriteit Financiële Markten (AFM), in sommige gevallen de boeterente zelfs is gestegen? Hoe oordeelt u over de leidraad van de AFM en de (averechtse) werking ervan?

Ons kenmerk
2017-0000100745

Antwoord vraag 5:

Sommige kredietaanbieders hebben in het onderzoek van de Consumentenbond aangekondigd dat het volgen van de leidraad in sommige gevallen betekent dat de berekening van de vergoeding op punten nadeliger voor de klant uitvalt. Die aanbieders kiezen er toch voor om de leidraad te hanteren, omdat niet met zekerheid te zeggen is dat de oude systematiek in alle gevallen bij die specifieke aanbieder in het voordeel van de klant werkt. Om discussies over mogelijke verschillen in de verschillende methodes te voorkomen, kiezen deze kredietaanbieders ervoor de leidraad 1-op-1 te implementeren.

Vraag 6:

Welke maatregelen gaat u nemen om hypotheeknemers te bevrijden van te dure hypotheekrentes met veel te hoge boetes?

Antwoord vraag 6:

De betaalbaarheid van een koopwoning is mede als gevolg van de dalende hypotheekrente de afgelopen jaren toegenomen. Ik deel de mening niet dat hypotheekrentes in Nederland te duur zouden zijn.

De Europese hypotheekrichtlijn schrijft voor dat nieuwe hypotheekrentes die worden afgesloten na de inwerkingtreding van de richtlijn onder de reikwijdte van de richtlijn vallen en dus onder de aangescherpte regels met betrekking tot de vergoeding bij vervroegde aflossing. Nederland heeft de richtlijn echter, met het oog op consumentenbescherming, ruimer geïmplementeerd zodat de regels met betrekking tot de berekening van de vergoeding bij vervroegd aflossen in het Besluit Gedragstoezicht Financiële Ondernemingen (Bgfo) ook van toepassing zijn op bestaande hypotheekrentes die na 14 juli 2016 vervroegd worden afgelost of worden overgesloten. Klanten kunnen dus tegen 'kostprijs' oversluiten naar een lagere rente. Waar daar sinds juli 2016 teveel voor is gevraagd, zal dit worden door de kredietverstrekkers worden gecompenseerd.

Vraag 7:

Welke maatregelen gaat u nemen om de doorstroming en concurrentie op de hypotheekmarkt te bevorderen?

Antwoord vraag 7:

De concurrentie op de hypotheekmarkt is de afgelopen jaren verbeterd en inmiddels zijn er ruim 30 hypotheekaanbieders op de Nederlandse markt actief.

Ook de doorstroming op zowel de woningmarkt als de hypotheekmarkt is de afgelopen jaren sterk verbeterd. Zo zijn er in 2016 bijna 215.000 woningen verkocht, het hoogste aantal sinds de meting is begonnen in 1995. En in het eerste kwartaal van 2017 lag het aantal woningverkoppen bovendien 30% hoger

dan een jaar eerder². De aantallen doorstromers en oversluiters op de hypotheekmarkt lagen in het eerste kwartaal van 2017 46% respectievelijk 40% hoger dan een jaar eerder en vertonen dus ook een forse toename³.

Directie Financiële Markten

Ons kenmerk
2017-0000100745

Op dit moment zie ik daarom geen aanleiding om aanvullende maatregelen te nemen om de concurrentie en doorstroming verder aan te jagen.

1) Nu.nl, 15-5-2017

² Bron: CBS, aantal verkochte woningen.

³ Bron: IG&H, hypotheekupdate Q1 2017